

Розвиток психологічної теорії

в змісті сучасних знань психологічних дисциплін

Навчально - професійна діяльність студента сприяє його становленню як спеціаліста вищої кваліфікації, а діяльність викладача забезпечує найбільш раціональні шляхи перетворення студента у фахівця. «При этом необходимо учитывать, что только из движения и развития деятельности студента, только в ее рамках возникает, зарождается и развивается деятельность специалиста. Тем самым именно деятельность учащегося является стержнем учебно-воспитательного процесса, его, если так можно выразиться, основным содержанием, а деятельность преподавателя лишь средством для создания форм движения этого содержания» [1, С. 24-25].

Для науково обгрунтованої методики викладання, зокрема, психологічних дисциплін необхідно розглядати психологічні умови ефективності навчальної діяльності студента, розкрити психологічні механізми засвоєння ЗУН та уміння виконувати майбутню професійну діяльність. Психологія навчання вивчає широкий спектр запитань, що охоплює процес набуття і закріплення способів діяльності особистості, на основі якого формується індивідуальний досвід спеціаліста. Існуючі тенденції розвитку психології певним чином відбиваються в змісті психологічних знань, що викладаються студентам. На наш погляд, можна виділити 10 найбільш значущих психологічних напрямів:

1. *Біхевіоризм* був провідною теоретичною концепцією в психологічній науці в першій половині ХХ в., а також методологічною базою емпіричних досліджень. У зв'язку з цим саме біхевіористично орієнтовані курси, теорії і експериментальні факти складали типовий зміст того, чому навчали студентів в університетах.

2. *Когнітивна психологія* почала інтенсивно розвиватися в 60-і рр. і стала домінуючим напрямом сучасної наукової психології. Вивчення пізнавальних процесів людського мозку по аналогії з операціями, які відбуваються в обчислювальній машині, виявилось дуже зацікавленою ідеєю наукових досліджень і дало багато нових даних для розуміння механізмів психічної діяльності людини. У зв'язку з цим в університетах дуже часто викладаються спеціальні учбові курси по когнітивній психології.

3. З 90-х рр., можливо у зв'язку з надмірною когнітивною орієнтацією психології попереднього періоду, значний інтерес дослідників почали привертати дослідження *емоцій, мотивації і саморегуляції людської активності*. Кількість робіт і публікацій в цій галузі психологічної науки істотно зросла. Відповідно ця тематика стала більш представлена в навчальних курсах.

4. У сучасній психології велику популярність набула *гуманістична психологія*, заснована на філософії екзистенціалізму, гуманізму і життєтворчості. Вона привертає своєю спрямованістю на конкретну цілісну особу, увагою до самосвідомості людини, вірою в гуманістичні спонуки і власні сили людини. Центральними поняттями психологічного напрямку стали поняття: *Я-концепція, любов, задоволення базисних потреб, вищі цінності, сенс, самоактуалізація, творчість*. Гуманістична психологія сприяла розвитку теорій особи, практики психотерапії, психологічного консультування, освіти. Саме завдяки своїй практичній спрямованості вона в даний час має значний вплив, викликає інтерес у студентів і набуває широкого поширення в навчальних курсах.

5. Помітною тенденцією в розвитку психології в другій половині ХХ ст. стало значне посилення ролі *прикладної і практичної психології*, розвиток їх в окремі напрями психології. Вивчення загальних механізмів психічної діяльності, загальнотеоретичних і методологічних проблем психології

втратило колишню значущість. Необхідність включатися у вирішення конкретних проблем життя суспільства, професійній діяльності або життєдіяльності людей приводить до розгортання наукових досліджень прикладного характеру, спрямованих на рішення актуальних практичних завдань. Очікування людьми від психології безпосередньої користі, надія на те, що психологія допоможе їм у вирішенні повсякденних проблем, стимулює розвиток практичної психології. Це відбивається в переліках курсів, що викладаються, і в їх змісті.

6. Сучасні психологічні теорії вже важко однозначно класифікувати і відносити до якої-небудь традиційної теоретичної концепції. *Еклектизм* як поєднання ідей, розроблених ученими різних напрямів і наукових шкіл, став достатньо типовим підходом для нових наукових концепцій. У сучасних психологічних теоріях і емпіричних дослідженнях її частіше інтегруються знання з різних психологічних концепцій: біхевіоризму, гештальтпсихології, психоаналізу, генетичної психології, гуманістичної психології, когнітивної психології. Психологія поступово стає єдиною науковою дисципліною. Відповідно психологічна освіта стає більш різносторонньою, комплексною. Також еклектично, різносторонньо вчать бачити, аналізувати світ людської поведінки і студенти.

7. Сучасною тенденцією розвитку психології стала значна *диференціація* психологічних знань і галузей психологічної науки. Різні автори налічують від 50 до 100 самостійних сфер психологічних досліджень або психологічної практики. Звичайно, кількість навчальних дисциплін, що викладаються, значно менша. Психологія стала дуже розгалуженою наукою, і фахівці в одній галузі психології і вже не можуть бути достатньо компетентними в іншій галузі психологічних знань і наукових досліджень. Проте, психологічна освіта залишається інтегруючим початком психології, ключем до збереження психології як єдиної галузі наукового знання і психологічної практики. Тому в зміст базової психологічної освіти

зазвичай включається вивчення основ всіх фундаментальних і прикладних галузей психологічного знання.

8. Характерною тенденцією розвитку сучасної психології стала також її *інтернаціоналізація*. Свідомим інтересом до тенденцій інтернаціоналізації в галузі психологічної освіти стало проведення першої Міжнародної конференції, присвяченій даній темі (International Conference on Psychology Education, 2002). Інтернет і електронні учбові курси в режимі реального часу, які пропонують вже багато університетів світу, можуть зробити психологічну освіту дійсно міжнародним.

9. Перетворення *англійської мови* на мову міжнародного наукового спілкування психологів — ще одна істотна тенденція сучасної психології. У другій половині ХХ значно збільшилася кількість перекладів наукових праць з однієї мови на іншу. Це збагачує психологічну освіту сучасними психологічними знаннями, запобігає національній ізоляції фахівців. Проте в даний час англійська мова стає типовою мовою міжнародного спілкування психологів. Це значно полегшує і прискорює обмін науковими ідеями і результатами емпіричних досліджень. Все це в значній мірі сприяє глобалізації психології як науки, її збагаченню знаннями, отриманими вченими різних країн. Тому необхідність бути в курсі сучасних досягнень світової психології спонукає студентів-психологів вивчати англійську мову. Великої поширеності набувають останнім часом міжнародні обмінні освітні програми, вивчення окремих учбових курсів за кордоном. Є і окремих досвід викладання психології англійською мовою в країнах, в яких англійський не є національною мовою.

10. Значне *зростання інтересу* студентів до вивчення психології в університетах і школах більшості європейських і північноамериканських країн. Останнім часом нерідко висловлюється думка про те, що ХХІ ст. буде століттям психології. Дійсно, ми бачимо, що популярність психології як науки і практичної професійної діяльності швидко зросла в другій половині ХХ ст. В той же час психологія стала популярним предметом для вивчення в багатьох країнах, причому не тільки для студентів-психологів. Багато

університетів, інститутів, коледжів повідомляють, що психологія зазвичай займає місце серед 3 або 4 найбільш популярних навчальних дисциплін для вивчення. Студенти багатьох інших спеціальностей, а також школярі схильні вивчати психологію. Тому є всі підстави вважати, що ХХІ ст. може стати століттям психологічної освіти[2, С.134-139].

Отже, сучасне трактування історичних напрямків дослідження психологічних знань у курсах психологічних дисциплін сприятиме підвищенню науково – теоретичного потенціалу майбутніх спеціалістів та формуванню наукового світогляду майбутніх фахівців у галузі психології.

Список використаної літератури.

1. Нечаев Н.Н. Психолого-педагогические аспекты подготовки специалистов в вузе. — М., 1985. — 112 с.
2. Карандашев В. Н. Методика преподавания психологии: Учебное пособие. — СПб.: Питер, 2006. — 250 с.